

Стечишин Т.Б.

к.е.н., ст. викладач кафедри банківської справи
Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль, Україна

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ УКРАЇНИ

Формування і накопичення якісних активів вимагає від менеджменту банку надзвичайно виваженого підходу та ґрунтовного аналізу. Нині існує ряд проблем у банківському секторі, нагальне вирішення яких допоможе банкам України уникнути наслідків фінансової та військової кризи без значних втрат. В іншому випадку, з ринку фінансових послуг може зникнути значна частина банківських установ, зокрема системних, що спричинить загострення не лише економічної кризи, але й соціальної. Отже, до основних проблем, що виникають при управлінні кредитним портфелем банку, відносимо такі.

1. *Обмежені обсяги кредитування та висока частка проблемних кредитів у сукупному обсязі наданих українськими банками позик.* За даними НБУ, портфель гривневих кредитів юридичних осіб у банківському секторі у третьому кварталі 2014 року скоротився на 0,9%, а за дев'ять місяців – на 8,7%. Обсяг же валютних позик юридичних осіб у липні-вересні в доларовому еквіваленті зменшився на 5,4%, за січень-вересень – на 10,4%. Під час криз уряди багатьох країн намагаються дати імпульс економіці за допомогою її кредитного підживлення через державні банки. Ця ж логіка, очевидно, працює зараз і в Україні. Так, в Ощадбанку за три квартали 2014 року портфель гривневих позик юридичним особам збільшився на 2,9 млрд. грн або на 8,9%, валютних – на 13,6 млн. дол або на 0,7%. Як уточнюють у банку, фінансування надавалося в тому числі підприємствам ПЕК - 2,2 млрд. грн, 45 млн. дол, 48,6 млн. євро, АПК - 20 млн. дол, вантажоперевезення - 340 млн. грн. В установі наголошують, що надавали коротко- і довгострокові позики підприємствам усіх

форм власності, тобто не тільки державним [1]. Зростав кредитний портфель і у банків, які входять у вітчизняні ФПГ. Так, у третьому кварталі 2014 року портфель гривневих кредитів юридичних осіб у ПУМБ зріс на 735,9 млн. грн. або на 8,9%, за дев'ять місяців - на 1,6 млрд. грн. або на 21,5%, у банку "Фінанси та кредит" - на 855,4 млн. грн. або на 6% та на 2,87 млрд. грн. або на 23,4% [1]. У липні-вересні ПУМБ фінансував підприємства АПК - 15-20%, торгівлі - 40%, виробництва товарів особистого споживання та легкої промисловості - 20%.

Високий рівень проблемної заборгованості в банках (близько 40% за оцінками Moody's) є наслідком кризи, який неможливо подолати за короткий час. Більша частина безнадійних кредитів (52%) сформована за іпотечними кредитами фізичних осіб, виданими до 2008 року. Аналогічна ситуація і за кредитами юридичних осіб (48% всіх безнадійних кредитів). За прогнозами міжнародного рейтингового агентства Moody's частка проблемних кредитів в банках України зросте наступного року приблизно до 55% валового сукупного портфеля [2]. В умовах фінансової нестабільності, вважаємо, що українські фінансові установи зобов'язані бути більше сконцентровані не на збільшенні рівня кредитування, а на збереженні якості своїх активів.

2. Волатильність валютного курсу та значна девальвація гривні. За даними експертів [3] тільки за I півріччя 2014 року девальвація національної валюти становила 47 %, що змусило банки зарезервувати 27,2 млрд. грн. – майже третину всіх своїх витрат. У результаті загальні витрати сектору збільшилися порівняно з аналогічним періодом 2013 р. на 32 %. З ослабленням гривні активи банків у гривневому еквіваленті зростають. Як наслідок, банкам доводиться резервувати під них усе більше коштів. Різке зростання витрат, у свою чергу, загрожує банкам збитками і зниженням регулятивного капіталу, оскільки банки формують резерви саме за рахунок прибутку, а якщо його немає, то шляхом відрахування з капіталу. Нестабільність економіки в період проведення АТО призводить до збільшення проблемних активів, постійно виникають ті чи інші обставини, не залежні від позичальників, через які вони не

можуть вчасно і в повному обсязі виконувати зобов'язання перед кредитором. І, як наслідок, банки змушені збільшувати обсяги резервів. Більш того, внаслідок загального погіршення стану економіки України знизилася платоспроможність значної частини позичальників, навіть тих, що проживають на «чистих» територіях.

Щоб хоч якось підтримувати свої банки і не перейти в розряд неплатоспроможних, акціонери все частіше приймають рішення про докапіталізацію. Наприклад, за перші п'ять місяців 2014 року банківські установи емітували акцій на 2,2 млрд. грн. Серед банків із найбільшим обсягом емісії в першому півріччі - Дельта Банк, Укрсоцбанк, Український інноваційний банк, банк «Національний кредит», Банк " Кредит Дніпро", Прайм-Банк, банк «Альянс», БМ Банк та Платинум Банк. Надалі ситуація у банківській системі багато в чому залежатиме від подальшого розвитку воєнно-політичних подій у країні та від стану економіки. Істотну роль гратиме і регуляторна політика. Зараз НБУ розробляє план реформ банківського сектору до 2020 р. [4]. Однак, у випадку продовження ослаблення гривні якість кредитного портфеля банків знову погіршиться й актуалізується питання формування нових резервів.

3. Висока питома частка валютних кредитів у структурі портфеля. У 2014 році валютний кредитний портфель у доларовому еквіваленті скоротився більш ніж на 8 %, особливо у сегменті фізичних осіб (-15,1 %) проти юридичних осіб (-6,2 %). Якщо говорити про цільову структуру кредитного портфеля фізичних осіб, то 62 % - це споживчі кредити, 31 % - іпотека, 7 % - авто кредити [4]. Найбільшу питому вагу валютних позик мають довгострокові іпотечні кредити. На початку кризового для банків 2009 р. валютні ризики кредитного портфеля були значно вищі: сукупна частка валютних кредитів перевищувала 59 %. Тоді кредити на нерухомість становили понад 40 % від кредитного портфеля фізичних осіб. Що стосується нових кредитів, то обсяги видачі очікуються нижчі від середньорічних показників і за споживчими позиками, й особливо в сегменті кредитів на купівлю нерухомості. Це

обумовлено як високою вартістю кредитів, так і загальною напруженою ситуацією на фінансовому ринку.

4. *Надто високі кредитні відсотки.* На українському ринку, який обмежений у зовнішньому фондуванні і використовує для кредитування переважно кошти клієнтів, вартість депозитів є вихідною точкою для формування ціни кредитного ресурсу. Отже, говорити про зниження кредитних ставок без обмеження і зменшення вартості залучених коштів, не доводиться. Макроекономічна дестабілізація різко погіршує платоспроможність і дисципліну позичальників, а різка девальвація гривні збільшує валютні ризики кредитування і знижує якість кредитного портфеля, оскільки вартість і частка валютних кредитів зростає, а вартість гривневих застав залишається колишньою. Що ж стосується зовнішніх запозичень у материнських компаніях іноземних банків, то варто відзначити, що частка іноземного капіталу у банківській системі України у посткризовий період 2008-2009 років сягала 37%, нині цей показник становить 33,7% [3]. Це свідчить про відтік іноземного капіталу з банківського сектору України. Ділова активність значно знизилася, зарубіжні та більшість внутрішніх інвесторів через анексію Криму та проведення АТО в донбаському регіоні побоюються вкладати кошти в якісь активи в Україні.

Рівень фінансової стабільності в банківській системі України залишається доволі низьким. Основним загрозами діяльності фінансових установ залишаються зростаючі ризики потенційної необхідності порятунку банків і слабкі показники їх прибутковості. Відтак, окреслення проблем банківського кредитування та їх часткове вирішення сприятиме створенню передумов економічної стійкості та відносної стабільності розвитку банківської системи України.

Список використаної літератури:

1. Пасочник В. Чи витримають банки війну [Електронний ресурс] / В. Пасочник // Економічна правда. – 2014. – 12 листопада. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/>.

2. В банках України значно зросте частка проблемних кредитів [Електронний ресурс] // Економіст. – 2014. – 9 грудня. – Режим доступу: <http://ua-ekonomist.com/>.

3. В Україні побільшало іноземного банківського капіталу і поганих кредитів [Електронний ресурс] // Економіст. – 2014. – 23 червня. – Режим доступу: <http://ua-ekonomist.com/>.

4. Українські банки опинилися на межі виживання [Електронний ресурс] // Інформаційне агентство Форум. – 2014. – 4 вересня. – Режим доступу: <http://for-ua.com/article/1052366>.